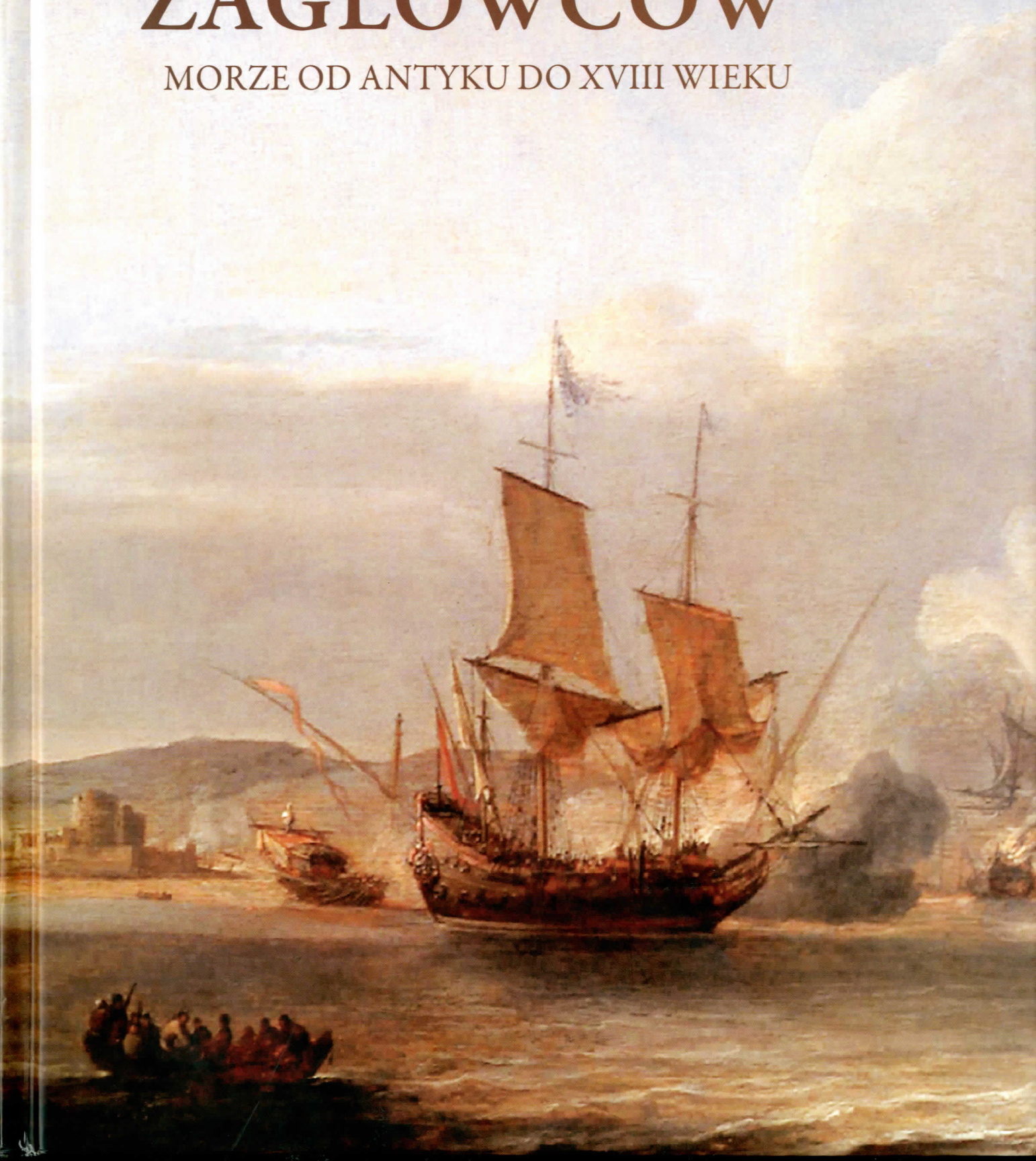

W EPOCE ŻAGLOWCÓW

MORZE OD ANTYKU DO XVIII WIEKU

Spis treści

Wstęp (<i>Beata Możejko, Ewa Bojaruniec-Król</i>)	7
Bogdan Burliga „Wolni i dlatego zuchwali”: uprzedzenia wobec ludzi morza w świadectwach greckich epoki klasycznej	8
Andrzej Wypustek Odkrycia w rejonie Trapani na Sycylii a historia rzymskich wojen na morzu	16
Jędrzej Szerle Informacja o polskich posiłkach wojskowych w morskiej wyprawie króla duńskiego Swena Estridsena na Anglię w 1069 roku w <i>Historia Ecclesiastica</i> Ordryka Witalisa	29
Jakub Morawiec Trudy morskiej podróży w poezji skaldów	37
Waldemar Ossowski Pierwsze bałtyckie statki handlowe i ich użytkownicy	45
Michaela Antonín Malaníková The sea in the Czech medieval chronicles and books of travel (<i>Bezpečněji člověk bývá v řece, než když v moři plývá</i>)	58
Henryk Samsonowicz Polityka morska miast hanzeatyckich	64
Julia Możdżeń Morze w zapiskach gdańskiego szypra Caspra Weinreicha z lat 1461–1496	69
Bohdan Małysz Czesi a morze w średniowieczu	81
Martin Nodl Moře očima suchozemců	98
Balázs Nagy The maritime connections of a landlocked country: The case of late medieval Hungary – an overview	106
Paweł Karol Gąsiorczyk Początki angielskiej obecności na Morzu Śródziemnym w późnym średniowieczu na przykładzie działalności Roberta Sturmy’ego z Bristolu (około 1400–1458)	111
Danuta Quirini-Popławska Dole i niedole morskiej podróży do Ziemi Świętej w późnym średniowieczu	118

Agata Świerczek	
Pomiędzy strachem a fascynacją: wpływ morza na człowieka późnośredniowiecznego	130
Andrzej Woźniński	
Późnogotycki obraz <i>Okręt Kościoła</i> z Dworu Artusa w Gdańsku. Kilka spostrzeżeń na temat ikonografii i koncepcji ideowej	141
Paweł Sadłoń	
Rozwiązywanie gdańsko-duńskich zatargów żeglugowych w latach 1491–1509	154
Justyna Wubs-Mrozewicz	
Rozwiązywanie splątanych interesów. Konflikty miasta Gdańska i kupców gdańskich związane z działalnością kaprów w XVI wieku: prawo i dyplomacja	161
Julius Žukas	
Handel morski Kłajpedy w XIII–XVII wieku	171
Aleksandra Barwicka-Makula	
„Do Kolmaru król kazał okręty styrować, lecz próżno wiatrom, i też morzu rozkazować”. Podróż Zygmunta III Wazy do Szwecji w 1593 roku	179
Dariusz Kaczor	
Ludzie morza w konflikcie z Temidą. Sprawy przeciw marynarzom przed sądami gdańskimi w XVI–XVIII wieku	185
Ryszard Skowron	
Alberta Struzzięgo projekt utworzenia portugalsko-polskiej kompanii handlowej z roku 1623 . .	195
Ewa Baryłewska-Szymańska	
Dobyttek wdowy po żeglarzu Salomonie Peterssenie na tle wyposażenia domów gdańskich drugiej połowy XVIII wieku	200
Ewa Łączyńska-Bartoszek	
<i>Navigare necesse est, vivere non est necesse</i> . Katastrofy morskie na Bałtyku w XVIII wieku . . .	212
Andrzej Groth	
Flota gdańska w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku	221
Tomasz Bednarz	
Badania archeologiczne legendarnego Porcelanowca z Zatoki Gdańskiej	227
Monika Jankiewicz-Brzostowska	
Wybrane dzieła malarskie szkół holenderskiej i flamandzkiej XVII–XVIII wieku z kolekcji Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku – atrybucje i ikonografia	237
Jerzy Zajadło	
Morze, sędziowie i niewolnicy – masakra na statku Zong	251
Gabriela Majewska	
Szwedzka relacja z podróży do miast nadbałtyckich z połowy XVIII wieku	261

Wstęp

Prezentowana monografia jest poświęcona różnym aspektom morskiej żeglugi od antyku po wiek XVIII. Pretekstem do jej powstania są dwie ważne historyczne rocznice. W 2014 roku świętowaliśmy 560 rocznicę przejścia Gdańska pod panowanie władców polskich w wyniku obopólnej decyzji ówczesnych władz morskiego miasta i króla Kazimierza Jagiellończyka. Druga ważna rocznica przypada na rok 2016, obchodzimy 550 lat II pokoju toruńskiego (1466–2016), na mocy którego Pomorze Gdańskie ponownie znalazło się w granicach państwa polskiego.

Ideą monografii jest pokazanie możliwie szerokiego spektrum zagadnień morskich w czasach, gdy statki i okręty były napędzane siłą mięśni ludzkich (wiosła) i energią wiatru (żagle), zaś materiałem, z którego budowano wówczas jednostki pływające, było drewno.

Na tom składa się 28 artykułów o charakterze interdyscyplinarnym. Autorzy reprezentują takie dyscypliny naukowe, jak: historia, historia sztuki i archeologia (w tym archeologia podwodna) czy filozofia prawa. Publikowane teksty, ułożone chronologicznie, są poświęcone szerokiemu spektrum tematycznemu i dotyczą m.in. historii morskich wojen rzymskich i greckich w świetle najnowszych odkryć archeologicznych i badań nad tekstami antycznymi. Inne artykuły prezentują trudy morskiej żeglugi tak w przekazie poezji skaldów, jak i w relacjach podróżników, kupców, pielgrzymów. Podejmowane są wątki dotyczące uwarunkowań morskich w dobie świetności Hanzy, konfliktów morskich doby średniowiecza i epoki nowożytnej oraz sposobów ich rozwiązywania na poziomie arbitrażu państw, szyprow i kupców. Zwrócono także uwagę na kwestie znaczenia morza dla mieszkańców tych państw Europy, które były pozbawione doń dostępu. Artykuły podnoszą również wątek odnoszący się do fascynujących losów XVI–XVIII-wiecznych statków, obecnie wraków na Zatoce Gdańskiej. Przedmiotem zainteresowania są także losy ludzi morza, metody ratowania statków z katastrof, rozwój floty morskiej na Bałtyku i projekty

morskich kompanii handlowych. Podjęto też wątki odnoszące się do obrazu morza i statków w świetle przekazu ikonograficznego, a także aspekty prawne i etyczne związane z morską żeglugą schyłku XVIII w.

Autorzy są specjalistami od problematyki morskiej z wielu ośrodków naukowych w Polsce, jak Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Jagielloński, Akademia Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Warszawski, Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk oraz Uniwersytet Gdański, Narodowe Muzeum Morskie, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska. Na łamach monografii swoje teksty publikują autorzy z ośrodków zagranicznych z Holandii (Amsterdam), Litwy (Kłajpeda), Węgier (Budapeszt), Czech (Ołomuniec i Praga).

*

Oddając tom Czytelnikowi, składamy podziękowania wszystkim Autorkom i Autorom tekstów poszerzających stan badań nad tematyką morską. Słowa wdzięczności kierujemy pod adresem prof. dr. hab. Joachima Zdenki za wnikliwą recenzję. Powstanie tomu o morskiej tematyce wsparli też Prezydent Miasta Gdańska Paweł Adamowicz, Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Gdańskiego prof. dr. hab. Bernard Lammek, prezes Fundacji Gdańskiej Mateusz Kusznierewicz, którym należą się słowa wdzięczności.

Szczególnie pragniemy podziękować Panu Adamowi Koperkiewiczowi, w latach 1989–2015 Dyktorowi Muzeum Historycznego Miasta Gdańska, który stale wspierał nasz morski projekt.

Serdecznie podziękowania kierujemy również pod adresem Pana prof. UG dr. hab. Waldemara Ossowskiego, obecnego Dyrektora Muzeum Historycznego Miasta Gdańska.

*Beata Możejko
Ewa Bojaruniec-Król*